

Gemeente Bergambacht

Reg.dd: 25/10/2011
Beh: Griffie Bergambacht

Raadsvergadering:
Agendapunt:

Plan van aanpak schuldhulpverlening 2011-2013 K5-gemeenten.

Bergambacht, 7 oktober 2011

Aan de gemeenteraad,

gelezen het voorstel van het Dagelijks bestuur van de GR-k5;

overwegende dat:

Korte inhoud van het bestaande beleid:

Eind 2008 heeft de gemeenteraad in de "Uitvoeringsregeling en preventieplan schuldhulpverlening K5- gemeenten" vastgelegd welke maatregelen worden genomen om problematische schulden te voorkomen.

Aanleiding tot nieuw beleid en keuzemogelijkheden:

De schuldhulpverlening wordt geconfronteerd met een snel toenemend aantal burgers dat een beroep doet op de gemeente en met groeiende wachtlijsten. Dat maakt een nieuwe aanpak noodzakelijk, waarbij richting wordt gegeven aan een integrale schuldhulp en de achterliggende visie, doelstellingen en wijze van uitvoering opnieuw worden gedefinieerd. Een tweede aanleiding voor dit plan van aanpak is de Wet gemeentelijke schuldhulpverlening, inmiddels aangenomen door de Tweede Kamer. Als deze wet van kracht wordt, komt de verantwoordelijkheid voor de schuldhulpverlening bij de gemeenten te liggen. Dit Plan van Aanpak gaat uit van het wetsvoorstel, inclusief de daarop aangebrachte wijzigingsvoorstellen en amendementen. Gezien de urgentie en de lengte van de besluitvormingsroute is er voor gekozen om niet te wachten op aanvaarding van de wet door de Eerste Kamer. Vermoedelijk ingangsdatum is 1 januari 2012.

Kosten, baten, dekking:

Loonkosten K5

In het Plan van aanpak worden op pagina 11 de incidentele en structurele gevolgen voor de K5- begroting aangegeven, evenals de kostenverdeling per gemeente. Instemming van het DB GR-K5 leidt tot een begrotingswijziging die begin 2012 zal worden gecommuniceerd.

Begroting

De Begroting kosten schuldhulpverlening vindt u op pagina 13 van het Plan van Aanpak. Het DB van de GR-K5 tekent bij het besluit om het Plan van Aanpak ter vaststelling aan te bieden aan uw raad uitdrukkelijk aan dat de dekking van de kosten ten laste dienen te komen van de lokale begrotingen (P-budget, budget bijzondere bijstand of anderszins). Voor de tekorten in 2012 en 2013 is per gemeente een oplossing gevonden.

Gevolgen voor Bergambacht

Voor de geprognoseerde tekorten voor de jaren 2012 en 2013 van € 3.940 en respectievelijk € 2.355 uit de notitie is er dekking uit de bestemmingsreserve armoede/schuldhelp.

Advies van de cliëntenraden:

- Cliëntenraad K4 akkoord.
- Cliëntenraad Schoonhoven vindt goede schuldhelpverlening basisvoorwaarde voor re-integratie. De toegenomen druk op de schuldhelp baart grote zorgen en een plan van aanpak hoeft niet te wachten op de behandeling van het wetsvoorstel. Wachtlijsten zijn uit den boze en men verwacht dat het college alles zal doen om deze te voorkomen.

Commentaar op advies cliëntenraad Schoonhoven: Met het huidige plan van aanpak wordt de wachttijd teruggebracht naar vier weken en drie werkdagen in crisissituaties. Daarnaast wordt alles op alles gezet om de wachttijden verder terug te brengen. Het plan van aanpak wordt inderdaad aan de raden voorgelegd voordat de wet van kracht wordt.

Voorstel aan de Raad:

1. Het Plan van aanpak schuldhelpverlening 2011- 2013 K5- gemeenten, inclusief de begroting, vast te stellen;
2. De uitvoering van het Plan van aanpak en de Wet gemeentelijke schuldhelpverlening over te dragen aan de GR- K5.

Burgemeester en wethouders van Bergambacht,
de secretaris, de burgemeester,

P. van Willigen

A. van Erk

Bij raadsvoorstel meegezonden stukken:

1. Plan van aanpak schuldhelpverlening 2011- 2013 K5- gemeenten;
2. Concept raadsbesluit;
3. Publieksbericht.

Gemeente Bergambacht

De raad van de gemeente Bergambacht;

gezien het voorstel van het K5 – bestuur , inzake het plan van aanpak schuldhulpverlening 2011-2013 K5-gemeenten.

BESLUIT:

vast te stellen

Plan van aanpak schuldhulpverlening 2011-2013 K5-gemeenten

Aldus besloten door de raad van de gemeente Bergambacht in zijn openbare vergadering van

de griffier,

de voorzitter,

E. Karman

A. van Erk.

Raadsvoorstel gemeente Bergambacht

Vergadering d.d. :
Agendanummer :
Registratienummer : K510/02025
Onderwerp : Vaststelling van het
Plan van aanpak schuldhulpverlening 2011- 2013 K5- gemeenten.

Aan de raad.

Lekkerkerk, 5 september 2011

Korte inhoud van het bestaande beleid:

Eind 2008 heeft de gemeenteraad in de "Uitvoeringsregeling en preventieplan schuldhulpverlening K5- gemeenten" vastgelegd welke maatregelen worden genomen om problematische schulden te voorkomen.

Aanleiding tot nieuw beleid en keuzemogelijkheden:

De schuldhulpverlening wordt geconfronteerd met een snel toenemend aantal burgers dat een beroep doet op de gemeente en met groeiende wachtlijsten. Dat maakt een nieuwe aanpak noodzakelijk, waarbij richting wordt gegeven aan een integrale schuldhulp en de achterliggende visie, doelstellingen en wijze van uitvoering opnieuw worden gedefinieerd.

Een tweede aanleiding voor dit plan van aanpak is de Wet gemeentelijke schuldhulpverlening, inmiddels aangenomen door de Tweede Kamer. Als deze wet van kracht wordt, komt de verantwoordelijkheid voor de schuldhulpverlening bij de gemeenten te liggen. Dit Plan van Aanpak gaat uit van het wetsvoorstel, inclusief de daarop aangebrachte wijzigingsvoorstellen en amendementen. Gezien de urgentie en de lengte van de besluitvormingsroute is er voor gekozen om niet te wachten op aanvaarding van de wet door de Eerste Kamer. Vermoedelijk ingangsdatum is 1 januari 2012.

Kosten, baten, dekking:

Loonkosten K5

In het Plan van aanpak worden op pagina 11 de incidentele en structurele gevolgen voor de K5-begroting aangegeven, evenals de kostenverdeling per gemeente. Instemming van het DB GR-K5 leidt tot een begrotingswijziging die begin 2012 zal worden gecommuniceerd.

Begroting

De Begroting kosten schuldhulpverlening vindt u op pagina 13 van het Plan van Aanpak.

Het DB van de GR-K5 tekent bij het besluit om het Plan van Aanpak ter vaststelling aan te bieden aan uw raad uitdrukkelijk aan dat de dekking van de kosten ten laste dienen te komen van de lokale begrotingen (P-budget, budget bijzondere bijstand of anderszins). Voor de tekorten in 2012 en 2013 is per gemeente een oplossing gevonden.

Gevolgen voor Bergambacht

Voor de geprognosticeerde tekorten voor de jaren 2012 en 2013 van € 3.940 en respectievelijk € 2.355 uit de notitie is er dekking uit de bestemmingsreserve armoede/schuldhulp.

Advies van de cliëntenraden:

- Cliëntenraad K4 akkoord.
- Cliëntenraad Schoonhoven vindt goede schuldhulpverlening basisvoorwaarde voor re-integratie. De toegenomen druk op de schuldhulp baart grote zorgen en een plan van aanpak hoeft niet te

wachten op de behandeling van het wetsvoorstel. Wachtlijsten zijn uit den boze en men verwacht dat het college alles zal doen om deze te voorkomen.

Commentaar op advies cliëntenraad Schoonhoven: Met het huidige plan van aanpak wordt de wachttijd teruggebracht naar vier weken en drie werkdagen in crisissituaties. Daarnaast wordt alles op alles gezet om de wachttijden verder terug te brengen. Het plan van aanpak wordt inderdaad aan de raden voorgelegd voordat de wet van kracht wordt.

Voorstel aan de Raad:

1. Het Plan van aanpak schuldhulpverlening 2011- 2013 K5- gemeenten, inclusief de begroting, vast te stellen;
2. De uitvoering van het Plan van aanpak en de Wet gemeentelijke schuldhulpverlening over te dragen aan de GR- K5.

Het K5- bestuur

de secretaris,

mr. G. Peters

de voorzitter,

A. van Erk

Bij raadsvoorstel meegezonden stukken:

1. Plan van aanpak schuldhulpverlening 2011- 2013 K5- gemeenten;
2. Concept raadsbesluit;
3. Publieksbericht.

Raadsbesluit

De raad van de gemeente Bergambacht;

gelezen het voorstel van het Bestuur van de GR-K5 van 5 september 2011

b e s l u i t :

vast te stellen het Plan van aanpak schuldhulpverlening 2011- 2013 K5- gemeenten, inclusief de begroting, en de uitvoering van de Wet gemeentelijke schuldhulpverlening over te dragen aan de GR- K5.

Aldus besloten in de openbare vergadering van de raad van de gemeente ..... op (*datum 20..*)

de griffier,

de voorzitter,

.....

.....

Bekendmaking

Plan van Aanpak Schuldhulpverlening

Burgemeester en wethouders van de gemeente Bergambacht maken bekend dat de gemeenteraad van deze gemeente in zijn vergadering van (*datum*) heeft vastgesteld het Plan van Aanpak Schuldhulpverlening. De eerste aanleiding voor dit nieuwe plan van aanpak is het snel toenemende aantal burgers dat een beroep doet op de gemeentelijke schuldhulpverlening en de noodzaak om aan deze burgers een goede en integrale schuldhulp te bieden. De tweede aanleiding voor dit plan is de Wet Gemeentelijke schuldhulpverlening die naar verwachting op 1 januari 2012 de in werking zal treden. Deze wet wil een bodem leggen in de schuldhulpverlening die in kwaliteit en effectiviteit nog sterk van gemeente tot gemeente verschilt. De toegankelijkheid van de schuldhulpverlening wordt te beperkt gevonden, het slagingspercentage te laag, de uitval te hoog en de wachttijden te lang. Gezien de toenemende druk op de schuldhulpverlening wordt op deze wetgeving vooruitgelopen.

Het plan bevat de hoofdzaken van het te voeren beleid betreffende de integrale schuldhulpverlening en het voorkomen dat personen schulden aangaan die zij niet kunnen betalen. Ook wordt de schuldhulpverlening aan gezinnen met inwonende minderjarige kinderen vormgegeven. Verder wordt aangegeven welke resultaten de gemeente in de door het plan bestreken periode wil behalen, welke maatregelen de gemeenteraad en het college nemen om de kwaliteit te waarborgen van de wijze waarop de integrale schuldhulpverlening wordt uitgevoerd en het maximaal aantal weken dat de gemeente nastreeft met betrekking tot het tijdstip waarop het eerste gesprek plaatsvindt waarin de hulpvraag wordt vastgesteld.

Het Plan van Aanpak treedt in werking op de achtste dag na datum bekendmaking (*zo nodig: en werkt terug tot en met datum inwerkingtreding Wet Gemeentelijke Schuldhulpverlening*) en geldt voor onbepaalde duur.

**Plan van aanpak schuldhulpverlening
2011 – 2013
K5- gemeenten**

Sociale Zaken K5 2011
September 2011

Inhoudsopgave

1. ACHTERGRONDEN.....	3
2. DE WETGEVING.....	4
3. VISIE EN UITGANGSPUNTEN.....	4
4. TOEGANKELIJKHEID.....	6
5. WACHT- EN DOORLOOPTIJDEN.....	7
6. PREVENTIE EN NAZORG.....	8
7. DE UITVOERING.....	9
8. TE BEHALEN RESULTATEN.....	9
9. WAARBORGING VAN KWALITEIT.....	10
10. FORMATIE.....	10
11. ADMINISTRATIEVE GEVOLGEN.....	11
12. FINANCIËLE GEVOLGEN.....	11
13. VOORSTELLEN UITGANGSPUNTEN OP EEN RIJ.....	16
14. VOORSTELLEN ACTIEPUNTEN OP EEN RIJ.....	16
Bijlage 01 Schematisch overzicht uitvoering schuldhulpverlening K5.....	17
Bijlage 02 Definities en afkortingen.....	19
Bijlage 03 Literatuurlijst.....	20

1. Achtergronden

De **eerste** aanleiding voor dit nieuwe plan van aanpak schuldhulpverlening is het snel toenemende aantal burgers van de K5- gemeenten dat een beroep doet op de gemeentelijke schuldhulpverlening en de noodzaak om aan deze burgers een goede en integrale schuldhulp te bieden. Daarvoor is het nodig om visie, doelstelling en wijze van uitvoering te actualiseren en opnieuw vast te leggen welke resultaten moeten worden gehaald en welke maatregelen er worden genomen in het kader van preventie, de borging van kwaliteit en het leveren van maatwerk.

Uit het onderzoek "Huishoudens in de rode cijfers" blijkt dat bijna één op de tien huishoudens in Nederland te maken heeft met problematische schulden. Tweeverdieners worden plots afhankelijk van één inkomen en ondervinden problemen met de betaling van de vaste lasten. Inwoners die voorheen geen enkele moeite hadden om hun leningen af te lossen, worden wegens inkomensderving geconfronteerd met problematische schulden. Velen schakelen niet op tijd over naar een ander bestedingspatroon, maar sluiten nieuwe leningen af om de achteruitgang te compenseren. Het valt op dat steeds meer personen met hogere inkomens in de problemen raken.

Een andere ontwikkeling is dat in het kader van de "bronheffing" bij een achterstand van enkele maanden in de betaling van de zorgpremie, de wanbetaler uitdrukkelijk wordt doorverwezen naar de gemeentelijke schuldhulpverlening. Dezelfde bronheffing, waarbij de Belastingdienst en andere instanties geld van rekeningen mogen afschrijven, zorgt ervoor dat een aantal personen problemen krijgt met het doorbetalen van huur, hetgeen weer aanleiding kan geven tot huisuitzetting. Burgers die eerder via de Algemene wet bijzondere ziektekosten (AWBZ) begeleiding kregen bij het op orde houden van hun huishouding, komen bij de gemeente terecht nu deze service uit het pakket is verwijderd. Ook de energieleveranciers - verplicht om tijdens de koude maanden betalingsachterstanden aan de gemeenten door te geven - trekken aan de bel. Alleen al in de eerste helft van oktober 2010 kwamen bij de schuldhulpverlening K5 acht meldingen binnen van Eneco. De helft had een schuld van meer dan € 1.500. Slechts één klant was al bekend, de anderen volledig nieuw.

Om al deze redenen is er sprake van een snel toenemende druk op de schuldhulpverlening.

Er zijn gemeenten die rekening houden met een toename van het aantal klanten met 60%. Kredietbanken spreken van een toename met 20% per jaar. In dit plan van aanpak wordt uitgegaan van dat laatste cijfer.

Een **tweede** aanleiding voor dit plan van aanpak is de ontwikkeling in de wetgeving. Naar verwachting zal op 1 januari 2012 de Wet Gemeentelijke schuldhulpverlening in werking treden. Deze wet wil een bodem leggen in de schuldhulpverlening die in kwaliteit en effectiviteit nog sterk van gemeente tot gemeente verschilt. Zo behalen sommigen gemeenten een percentage geslaagde trajecten van 50% terwijl andere gemeenten nauwelijks boven de 10% uitkomen. De toegankelijkheid van de schuldhulpverlening wordt te beperkt gevonden, het slagingspercentage te laag, de uitval te hoog en de wachttijden te lang.

De wet bepaalt *wat* er moet gebeuren, de gemeente stelt vast *hoe* het wordt uitgevoerd. Taak van de gemeenteraad daarbij is het opstellen van een plan van aanpak en het houden van toezicht op de kwaliteit van de schuldhulpverlening. Het plan wordt opgesteld voor een periode van maximaal vier jaar en kan tussentijds worden gewijzigd. Het college voert het plan uit en legt daarover jaarlijks aan de gemeenteraad verantwoording af. De regelgeving is kaderstellend, zodat er ruimte overblijft voor eigen invulling en maatwerk. Er hoeft geen verordening te worden opgesteld. De staatssecretaris heeft enkele nota's van wijziging ingediend. Deze wijzigingen in het wetsvoorstel zijn in dit plan van aanpak verwerkt, evenals de aangenomen amendementen over de extra aandacht voor gezinnen met minderjarige inwonende kinderen, het invoeren van een basisrekening en van een moratorium van maximaal zes maanden, bedoeld als afkoelingsperiode.

Door de wet wordt de schuldhulpverlening uit de sfeer van het privaatrecht gehaald en komt deze onder het publiekrecht te vallen. Daardoor wordt bij een aanvraag de Algemene wet bestuursrecht (Awb) van toepassing. Dat wil zeggen dat er beschikkingen in plaats van brieven zullen worden verstuurd. Ook kunnen cliënten in bezwaar en beroep gaan tegen besluiten en wordt de Wet Dwangsom van toepassing voor als er niet tijdig een besluit wordt genomen. Met de invoering van de wet wordt de schuldhulpverlening een wettelijke taak, waarbij verantwoording in de SISA (zie bijlage 02) nodig is. Ook komt de schuldhulpverlening te vallen onder de interne controle (IC).

Het onderhavige plan (zie bijlage 02 voor definitie) geldt voor de jaren 2011, 2012 en 2013. De reden dat wordt afgezien van een vierjarenplan is de financiële onzekerheid die dat met zich meebrengt. Ook zijn de gevolgen voor de schuldhulpverlening van een mogelijke gemeentelijke herindeling niet in te schatten.

2. De wetgeving

Het wetsvoorstel Wet gemeentelijke schuldhulpverlening wil de volgende zaken vastleggen:

- De gemeenteraad stelt telkens voor een periode van ten hoogste vier jaar een plan van aanpak vast dat richting geeft aan de integrale schuldhulpverlening aan de inwoners van de gemeente. Het plan kan tussentijds worden gewijzigd.
- Het plan bevat de hoofdzaken van het door de gemeente te voeren beleid betreffende de integrale schuldhulpverlening en het voorkomen dat personen schulden aangaan die zij niet kunnen betalen.
- In het plan wordt aangegeven hoe schuldhulpverlening aan gezinnen met inwonende minderjarige kinderen wordt vormgegeven.
- In het plan wordt aangegeven welke resultaten de gemeente in de door het plan bestreken periode wil behalen, welke maatregelen de gemeenteraad en het college nemen om de kwaliteit te waarborgen van de wijze waarop de integrale schuldhulpverlening wordt uitgevoerd en het maximaal aantal weken dat de gemeente nastreeft met betrekking tot het tijdstip waarop het eerste gesprek plaatsvindt waarin de hulpvraag wordt vastgesteld.

In dit plan van aanpak worden verder als hoofdzaken van beleid en preventie de volgende elementen uitgewerkt:

- De doelstellingen van de K5- gemeenten betreffende de integrale schuldhulpverlening.
- De uitvoering van dit beleid. Welke acties worden ondernomen in deze periode?
- De te behalen resultaten.
- De maatregelen die er worden genomen om de kwaliteit te waarborgen van de uitvoering van de integrale schuldhulpverlening.
- Preventie en nazorg: de maatregelen die worden genomen om te voorkomen dat personen schulden aangaan die zij niet kunnen betalen.
- Maatwerk: de wijze waarop de schuldhulpverlening wordt afgestemd op de situatie van de verzoeker.
- Toelating: de colleges leggen in beleidsregels vast in welke situaties de gemeente een klant de toegang tot de schuldhulpverlening ontzegt. Conform het wetsvoorstel kan de gemeente schuldhulpverlening weigeren aan iemand die er al eerder van gebruik gemaakt heeft.
- Wachttijden: het maximaal aantal weken dat de gemeente nastreeft met betrekking tot het moment waarop na de melding het eerste gesprek plaatsvindt.
- Doorlooptijden: er zijn geen maximale doorlooptijden opgenomen in het wetsvoorstel. Wel dient bij de start van het traject aan cliënt een globaal inzicht te worden gegeven in de vermoedelijke duur van het traject.

3. Visie en uitgangspunten

In dit plan van aanpak wordt de schuldhulpverlening gezien als een essentiële zorgtaak van de gemeente. Schuldhulpverlening gebeurt daarbij vanuit de idee dat iedereen moet kunnen deelnemen aan de samenleving. Met een actieve, preventieve en integrale schuldhulpverlening leveren de K5-gemeenten op die manier een bijdrage aan de maatschappelijke participatie van inwoners die anders worden uitgesloten. De hulpvraag van de cliënt is daarbij leidend, niet de problematische schuldsituatie. De eigen verantwoordelijkheid van de burger staat centraal.

3.1 Doelstelling schuldhulpverlening

Als doelstelling van de schuldhulpverlening wordt voorgesteld: het bieden van een integrale en laagdrempelige schuldhulp aan alle inwoners van de K5- gemeenten, ouder dan 18 jaar, ongeacht hun inkomen, door middel van het hanteerbaar maken van problematische schuldsituaties waardoor maatschappelijke deelname mogelijk wordt of blijft.

3.2 Doelgroepen

Hoewel de schuldhulpverlening kan worden gericht op specifieke groepen met financiële problemen, zoals jongeren, gezinnen met kinderen, kleine zelfstandigen of uitkeringsgerechtigden, wordt in dit plan van aanpak niet gekozen voor doelgroepen. Schuldhulp is er voor iedereen. Wel richt de preventie zich vooral op de risicogroepen jongeren, gezinnen met kinderen en uitkeringsgerechtigden. Ook worden gezinnen met minderjarige kinderen met voorrang behandeld, evenals klanten met snel regelbare schulden en uitkeringsgerechtigden bij wie schulden een belemmering is naar werk. (zie ook 4.).

3.3 Integrale aanpak en maatwerk

De gemeentelijke schuldhulpverlening biedt een integrale aanpak voor schuldsituaties. Een integrale aanpak wil niet zeggen dat de gemeente zelf alle aspecten van de dienstverlening uitvoert. Wel wil het zeggen dat er sprake is van een effectieve preventie, van vroegtijdige signalering en mogelijk van doorverwijzing. Dit leidt per aanvrager tot een plan waarbij niet alleen aandacht is voor het stabiliseren van de schulden, maar ook voor de omstandigheden waaronder die schulden zijn ontstaan. De basis daarvan is een uitgebreide integrale intake waarbij de schuldhulpverlener een goed inzicht krijgt in de financiële situatie van de klant en de samenhang met andere problemen. De oorzaak van schulden is immers veelvuldig te vinden in een combinatie van factoren die moeten worden aangepakt om herhaling te voorkomen, zoals psychosociale omstandigheden, relatie -, gezins - en woonproblemen, een slechte gezondheid of verslaving. De schuldhulpverlener wordt in dit plan van aanpak de ketenregisseur in het geheel van samenwerking van gemeentelijke diensten, maatschappelijke werk, GGZ, reclassering, jeugdzorg, woningcorporaties en verslavingszorg. Daarbij streeft hij naar afstemming op het gebied van de trajecten schuldhulpverlening, re-integratie, participatie, inburgering en psychische of maatschappelijke ondersteuning. Een integrale aanpak wil ook zeggen dat de klant aan het einde van het traject niet alleen te maken heeft met hanteerbare schulden, maar ook de kennis en vaardigheden bezit om recidive te voorkomen.

3.4 Hanteerbare schulden voor iedereen

Een deel van de doelgroep kan de eisen - geen schulden meer maken, de administratie op orde hebben, zich aan afspraken houden- om in de persoon gelegen factoren niet nakomen. Anderen komen om praktische redenen niet toe aan een schuldenvrij bestaan, zoals het echtpaar dat in scheiding ligt en er maar niet in slaagt om de woning te verkopen. De praktijk van alledag leert dat het volledig oplossen van de schulden slechts is weggelegd voor circa 30% van alle hulpvragers. Daaruit blijkt dat "iedereen schuldenvrij" een te hoog gegrepen doelstelling is, waardoor schuldenaren met zware gedragsproblemen uitvallen en hun schulden verder oplopen.

Om die reden is het voorstel om als richtinggevende gedachte achter de schuldhulpverlening niet meer "iedereen schuldenvrij", maar "hanteerbare schulden voor iedereen" te hanteren. Dat wil zeggen dat de schuldhulp in principe gericht is op de stabilisering van de financiële situatie. Door die keuze sluit het hulpaanbod goed aan bij de concrete mogelijkheden van de cliënt en de eisen van de crediteur. De maatschappelijke kosten nemen af en er vallen minder mensen maatschappelijk uit de boot als de schulden hanteerbaar zijn gemaakt. Daardoor kunnen schuldenaars blijvend participeren zonder dat hun schulden op korte termijn volledig worden opgelost. Het resulteert in een hoger percentage geslaagde trajecten, voorkomt investering van tijd en geld in niet succesvolle dossiers en levert tijd op om de groeiende rij wachtenden te woord te staan.

3.5 Zelfredzaamheid

Vanaf de aanvang van het traject wordt gestreefd naar de financiële zelfredzaamheid van de klant. Deze moet zoveel mogelijk zelf aan de slag om regelingen te treffen met schuldeisers, leren zijn administratie op orde te brengen en te houden en om te gaan met uitgaven en inkomsten. Deze zelfredzaamheid moet voorkomen dat hij drie maanden na het succesvol afsluiten van een traject weer in de rij staat.

3.6 Sancties en prikkels

In de gevallen dat een klant van de schuldhulpverlening een uitkering ontvangt in het kader van de WWB, geeft de verplichting tot re-integratie de mogelijkheid tot het opleggen van een sanctie als hij niet of niet voldoende meewerkt aan de schuldhulpverlening en daardoor de weg naar een betaalde baan wordt belemmerd. Het opleggen van een financiële sanctie aan een persoon met schuldproblemen heeft als nadeel dat er minder schulden worden afgelost. Om die reden wordt

voorgesteld te zoeken naar positieve prikkels. Voorbeeld van een positieve prikkel is kwijtschelding van een deel van de schuld aan de woningcorporatie, energieleverancier, Sociale Zaken en anderen op het moment dat de klant langere tijd aan het werk is. De schuldhulpverlener heeft hierin een regisserende rol.

3.7 Regievoering

Dit plan van aanpak gaat uit van het regisseursmodel. Dat wil zeggen dat de schuldhulpverleners zich als een spin in het web richten op de regie van het uitvoeringsproces, van preventie tot en met de nazorg. Zij ontvangen wel de aanmeldingen en verrichten de intakes en bepalen het traject dat aan de aanvragers wordt aangeboden, maar besteden de trajecten schuldhulp uit aan derden, zoals de Kredietbank Rotterdam (KBR) of Humanitas. Als er sprake is van bedreigende schulden - waarvoor een wachttijd van ten hoogste drie dagen geldt - wordt de crisisinterventie door de schuldhulpverleners zelf uitgevoerd, waarna de klant wordt aangeboden aan derden (zie bijlage 01). De schuldhulpverleners blijven verantwoordelijk voor de inhoud van de door derden uit te voeren trajecten.

3.8 Samenwerking

Gezien de keuze voor het hanteerbaar maken van de schulden worden vooral producten ingekocht die te maken hebben met stabilisatie. Als uit de intake een niet-complexe problematiek blijkt, dan wordt de klant verwezen naar instanties die zich toeleggen op preventieve gesprekken, budgetcursussen, cursussen omgaan met schulden of inkomensbeheer. Bij complexe problematiek wordt de klant naar specialistische instanties gestuurd voor het opstellen van een plan van aanpak. Als het gaat om psychosociale problematiek of om personen met een fysieke beperking die dagelijkse ondersteuning nodig hebben, komen meldpunten bijzondere zorg in beeld, evenals instellingen op het gebied van de geestelijke gezondheidszorg en opvoeding. Om invloed uit te oefenen op de vormgeving van de schuldhulpverlening, worden met de ketenpartners afspraken gemaakt over de aard van de te leveren diensten, de te behalen resultaten en de wacht- en doorlooptijden. Deze afspraken worden in contracten vastgelegd. Er worden bij voorkeur schuldregelingen ingekocht bij partijen die aangesloten zijn bij de Vereniging voor schuldhulpverlening en sociaal bankieren (NVVK). Om een consequente uitvoering te bereiken en ter voorkoming van schokgolven in de uitvoering, wordt gestreefd naar een langjarige samenwerking met deze partners.

De samenwerking tussen schuldhulpverleners en klantmanagers wordt geïntensiveerd om de klantbenadering verder af te stemmen. Zo moet voorkomen worden dat de één de problemen van de schuldenaar overneemt terwijl de ander juist aanstuurt op zelfwerkzaamheid. In het kader van de preventie wordt door voorlichting en trainingen de kennis van klantmanagers over schuldhulp en het vroegtijdig herkennen van schuldproblematiek vergroot.

Onderzocht wordt op welke wijze met gemeenten uit de regio tot samenwerking kan worden gekomen. Daarbij valt te denken aan de gezamenlijke inkoop van producten, het invallen bij uitval personeel, regionale voorlichtingscampagnes, een gezamenlijk meldpunt, een regionaal noodfonds, bijeenkomsten nazorg, e.a. Een eerste stap is de samenwerking op het gebied van voorlichting en preventie (zie 6.2).

4. Toegankelijkheid

Gekozen wordt voor een brede toegankelijkheid van de schuldhulpverlening. Dit betekent dat de gemeentelijke schuldhulpverlening toegankelijk moet zijn voor alle personen van wie redelijkerwijs is te voorzien dat zij niet zullen voortgaan met het betalen van schulden of die al zijn opgehouden met de betaling daarvan. Het gaat daarbij zowel om natuurlijke personen als om ondernemingen die schulden hebben door liquidatie.

4.1 Mate van regelbaarheid

Een belangrijke vraag die bij de toelating wordt gehanteerd is die naar de mate van regelbaarheid van zowel de klant als zijn schulden. Deze vraag wordt samen met de aanvrager beantwoord.

De klant kan onregelbaar zijn door verslaving, gebrek aan motivatie, situationele factoren zoals scheiding of het faillissement van het eigen bedrijf. Schulden kunnen onregelbaar zijn door recidive

waardoor de cliënt niet (meer) toegelaten wordt tot de Wet Schuldsanering Natuurlijke Personen (WSNP), door fraudevorderingen of door een boete van het Centraal Justitieel Incassobureau (CJIB).

Als zowel de schuld als de klant regelbaar zijn, dan wordt zijn zaak met voorrang behandeld. Als wel de klant regelbaar is maar de schuld niet, dan wordt gekozen voor een traject stabilisatie. Als wel de schuld regelbaar is, maar de klant niet, dan vindt doorverwijzing plaats naar hulpverlenende instanties voor behandeling terwijl de schulden worden geregeld. Als zowel de schuld als de klant onregelbaar zijn, dan wordt de aanvraag voor schuldhulp afgewezen en vindt indien nodig zorgmelding plaats. De hantering van dit concept is niet alleen van belang vanwege de toegankelijkheid, maar heeft ook een beter overzicht en beheersing van de wachtlijst tot gevolg en een meer efficiënte aanpak van de schuldhulp.

	Regelbare schuld	Onregelbare schuld
Regelbare klant	<i>Type 1:</i> Met voorrang behandelen	<i>Type 2:</i> Stabiliseren Stabiel leven met schulden
Onregelbare klant	<i>Type 3:</i> Doorverwijzing i.v.m. Integrale aanpak	<i>Type 4:</i> Afwijzen, Zorgmelding

4.2 Uitsluiting

Het college kan nadere regels opstellen over de beperking van de toegankelijkheid tot de schuldhulpverlening in bijzondere gevallen. Daarin kan bijvoorbeeld worden bepaald dat uitsluiting plaatsvindt bij ernstig verwijtbaar gedrag, recidive, verslaving of het niet willen meewerken aan een behandeling, de weigering van ondernemers om hun zaak te sluiten, de afwezigheid van een regelmatig inkomen of juist de aanwezigheid van veel afloscapaciteit.

5. Wacht- en doorlooptijden

Wachtlijsten hebben tot gevolg dat de problemen van mensen met schulden toenemen en dat kan leiden tot crisissituaties. De wachttijd is de termijn die geldt tussen aanmelding en het eerste gesprek waarin de hulpvraag wordt vastgesteld. De wachttijd is geen termijn waarbinnen een besluit genomen moet worden over het al dan niet toelaten tot de schuldhulpverlening. In 2009 bedroeg de gemiddelde wachttijd in het land acht á negen weken, in de K5 vijf weken. In het wetsontwerp (artikel 4, lid 1) is vastgelegd dat het eerste gesprek met de aanvrager moet plaatsvinden binnen hoogstens vier weken en bij dreigende schulden binnen drie werkdagen. Om de wettelijke termijnen te halen is een forse extra inspanning nodig in geld en middelen. Ingescat wordt dat een wachttijd van maximaal drie weken mogelijk zal zijn, maar alleen als de instroom op het huidige niveau blijft, de intakegesprekken kunnen plaatsvinden op één locatie, de cliënten afspraken nakomen en de stukken op tijd aanleveren en dat derde instanties als de Kredietbank, Humanitas en het Maatschappelijk Werk voldoende capaciteit behouden om aan de vraag te voldoen. Het is daarom beter om niet te kiezen voor het vastleggen van een kortere wachttijd, maar uit te gaan van de in het wetsontwerp genoemde maximale termijnen. Wel zal alles op alles gezet om de maximale wachttijd verder te beperken tot de door de Raad van Schoonhoven gewenste twee weken.

De doorlooptijd is de periode die verstrijkt tussen het eerste gesprek waarin de hulpvraag wordt vastgesteld en het moment dat het resultaat is bereikt. Er is geen maximale doorlooptijd opgenomen in het wetsvoorstel. Dat is niet goed mogelijk omdat alles afhangt van de situatie van de cliënt. Zo is bij verslavingstherapie niet aan te geven hoelang deze zal duren. Ook speelt de afhankelijkheid van andere instanties een rol. Een aanvraag huurtoeslag bijvoorbeeld wordt standaard pas na acht weken beantwoord. Wel wordt conform het wettelijk voorschrift bij de start aan cliënt een globaal inzicht gegeven in de vermoedelijke lengte van het traject. Dit plan van aanpak gaat uit van het streven om binnen maximaal 36 maanden na een akkoord met de schuldeisers het traject met succes af te sluiten. Deze termijn komt overeen met de maximale aflossingstermijn van het minnelijk traject en wordt aanbevolen door de NVVK.

5.1 Bezwaar, beroep en dwangsom

De wachttijd is een termijn van orde. Dat wil zeggen dat er geen formele sanctie voor de gemeente bestaat als de wettelijke termijn wordt overschreden. Wel geldt de Algemene wet bestuursrecht (Awb), waarin staat dat binnen "een redelijke termijn" moet worden beslist, volgens artikel 4:13 van de Awb een periode niet langer dan acht weken. Deze termijn begint vermoedelijk te lopen vanaf het eerste gesprek na aanmelding. Voldoet de gemeente niet aan die redelijke termijn dan is, indien aan de daarvoor geldende voorwaarden is voldaan, het college van B en W een dwangsom verschuldigd. Als de gemeente zich niet houdt aan de wachttijd van vier weken of drie dagen, dan kan de belanghebbende gebruik maken van de klachtenprocedure van de gemeente of een klacht indienen bij de gemeentelijke of nationale ombudsman.

6. Preventie en nazorg

Preventie beperkt de behoefte aan curatieve schuldhulpverlening en daarom is preventie "het halve werk". Richt primaire preventie zich op het algemene publiek, secundaire preventie richt zich op activiteiten die vroegtijdige onderkenning, opsporing en behandeling van schuldsituaties ten doel hebben. Nazorg vindt plaats als er al een regeling met de schuldeisers is. Deze nazorg moet voorkomen dat er opnieuw sprake zal zijn van schulden.

Al in de "Uitvoeringsregeling en preventieplan schuldhulpverlening K5- gemeenten", hebben de K5-gemeenten eind 2008 vastgelegd welke maatregelen worden genomen om problematische schulden te voorkomen. In het kader van dat plan vindt er voorlichting plaats op scholen, bestaat er een goed werkend convenant met de grootste woningcorporatie over achterstanden in huurbetalingen en is er een noodfonds in het leven geroepen. Daarnaast is aanmelding door het gratis telefoonnummer laagdrempelig geworden. Voorgesteld wordt om, naast de in het preventieplan genoemde activiteiten, ook de volgende activiteiten te ondernemen:

6.1 Uitbreiding van vindplaatsen

De schuldhulpverlening zal uitdrukkelijk gepresenteerd worden bij onderwijsinstellingen en instanties als de voedselbank, het vluchtelingenwerk, de werkpleinen, de verslavingszorg, ouderenorganisaties, welzijnsorganisaties, vakbonden en formulierenbrigades.

6.2 Voorlichting

1. Elke nieuwe WWB- aanvrager ontvangt een map waarin informatie is opgenomen over de schuldhulpverlening en contactadressen.
2. Een voorlichtingsfolder over de schuldhulpverlening komt te liggen op strategische plaatsen, zoals bij woningcorporaties, wachtkamers van huisartsen, tandartsen en dierenartsen, loketten van Wmo en maatschappelijk werk. Ook worden de folders toegestuurd aan huishoudens die in aanmerking zijn gekomen voor voorzieningen.
3. Voorlichting op scholen en ouderavonden. In april en mei 2011 is met veel succes een voortrekkersproject gegeven op een basisschool voor groep 7 en 8. Dit project werd uitgevoerd in samenwerking met de Gemeentelijke Kredietbank Rotterdam. Dit project zal worden aangeboden aan andere basisscholen in de vijf gemeenten.
4. Gebruik van de gemeentelijke - en de K5 websites waarbij met duidelijke trefwoorden naar de schuldhulpverlening wordt verwezen.
5. In de voorlichting over het minimabeleid en in de cliëntenbrieven wordt aandacht besteed aan schuldhulpverlening.
6. Preventie is geen lokale aangelegenheid, maar verdient een regionale aanpak. Met andere Midden- Holland gemeenten wordt in het kader van de voorlichting en preventie van schulden naar samenwerking gezocht.

6.3 Scholing en training

Ter bevordering van vroegsignalering zal deskundigheidstraining plaatsvinden van sleutelfiguren. De training richt zich daarbij nadrukkelijk op personen die direct contact hebben met de doelgroepen. Dit kan de leraar van de school zijn, de vrijwilliger van vluchtelingenwerk, de woonbegeleider, de maatschappelijke werker, de wijkagent, de leerplichtambtenaar, de reclasseringswerker, de WWB- of de Wmo - consulent. Daarbij is er sprake van vermenigvuldiging van kennis en kunde en van herhaalbaarheid van de overdracht.

6.4 Lage drempel, brede toegang

Niet alleen wordt de toegangsdrempel tot de schuldhulp verlaagd, ook wordt gestreefd naar verbreding van de toegangsdeur. Dat wil zeggen de mogelijkheid van inloop gedurende meer dagen per week. Dat kan alleen gerealiseerd worden in samenwerking met het maatschappelijk werk, woningcorporaties, Wmo - loketten, de spreekuren van Sociale Zaken en van andere partners. Het plan sluit aan bij de initiatieven voor een breed welzijnsloket. Via de digitale snelweg wordt aanmelding op elk moment van de dag mogelijk.

6.5 Nazorg

Nazorg gebeurt om te voorkomen dat schuldenaren opnieuw schulden maken. Daarom worden preventie en nazorg niet gescheiden in afzonderlijke programma's, maar als één en dezelfde activiteit gezien. Voorgesteld wordt om de nazorg te starten een half jaar voor het vermoedelijke einde van het schuldhulptraject en de klant pas los te laten als stabilisatie is bereikt, niet wanneer het traject is afgelopen. Enige tijd na afloop van het traject wordt de klant uitgenodigd voor een gesprek. Zijn er dan nog steeds problemen met schulden, dan volgt een evaluatie van de situatie en, indien nodig, een aanbod tot begeleiding. Daarbij kunnen alle preventieve instrumenten worden ingezet, zoals gesprekken, cursussen, voorlichting over bijzondere bijstand en regelingen in het kader van het minimabeleid. Deze nazorg kan individueel, maar ook collectief plaatsvinden. Ook wordt er aandacht besteed aan nazorg voor de "uitvallers". Het is immers vrijwel zeker dat zij opnieuw een beroep zullen doen op de schuldhulpverlening, maar nu in een verslechterde situatie.

Speciale aandacht is er voor uitkeringsgerechtigden als hun uitkering wordt beëindigd. Zij lopen een risico vanwege het stopzetten van doorbetalingen, het stoppen van de begeleiding door de klantmanagers en het wegvallen van een aantal regelingen.

7. De uitvoering

Zoals hierboven al werd voorgesteld voeren de schuldhulpverleners in dit plan van aanpak de regie op de uitvoering, de organisatie, de ketensamenwerking, de meting van de resultaten, de evaluatie en de planning.

Door het accent te verleggen van de uitvoering naar de regie en de curatieve schuldhulpverlening uit te besteden aan andere organisaties, worden aanvragers sneller overgedragen en wordt het voortraject ingekort. De intake kan op die manier op tijd plaatsvinden en in een kortere periode. De verwachting is dat daardoor de wachttijden zullen worden teruggebracht tot het wettelijke maximum.

Daarnaast worden de werkprocessen geïntensiveerd en verkort. Het uitvoeringsproces zal worden doorlopen op niet direct nodige elementen. Er wordt daarbij uitgegaan van een klantenperspectief waarbij elke stap noodzakelijk is en de oplossing dichterbij brengt. Elementen die in de ogen van de klant waarde toevoegen, worden zoveel mogelijk geoptimaliseerd.

Om tijd te winnen worden zaken gelijktijdig aangepakt. Door bijvoorbeeld gelijktijdig te starten met de schuldhulp, een taal cursus en re-integratie, wordt de doorlooptijd dichterbij de sleuteltijd (zie bijlage 2) gebracht. Een volgende stap is om tijdig te stoppen als de klant niet gemotiveerd is.

8. Te behalen resultaten

De inschatting is dat uitgaande van de nieuwe werkwijze gedurende de looptijd van dit plan van aanpak de volgende resultaten te bereiken zijn:

- a. Het percentage geslaagde trajecten is gelijk aan het landelijk gemiddelde;
- b. Ten minste 20% van de verzoekers wordt geholpen om zelf een schuldregeling te treffen;
- c. Er vindt een daling plaats van de uitval bij aanmelding met 30% ten opzichte van 2009.

Om de resultaten te meten wordt bijgehouden welk product wordt ingezet, binnen welke termijn de inzet van het product niet meer nodig is en waarom, in hoeveel gevallen er terugval optreedt en welke afspraken met de schuldeisers zijn gemaakt. Ook wordt geregistreerd hoe vaak er sprake is van uitval voordat de intake plaatsvindt en hoe vaak erna. Niet alleen worden de activiteiten (aantal budgetcursussen) of resultaten (aantal schuldregelingen) gemeten, maar ook de mate van administratieve zelfstandigheid van cliënten. Daarvoor wordt een schuldenladder ontwikkeld.

Een deel van de resultaten zal worden gemeten door middel van een onderzoek naar de klanttevredenheid met een vóór- en nameting.

9. Waarborging van kwaliteit

Bij invoering van de wet wordt de schuldhulpverlening een wettelijke taak, waarbij verantwoording in de SISA nodig is. Daarmee komt de schuldhulpverlening te vallen onder de interne controle (IC), een belangrijke stap op weg naar kwaliteitsgarantie. De borging van kwaliteit vindt verder plaats door de goede resultaten op te nemen in de kwaliteitscriteria, de instrumenten, de protocollen en de werkprocessen.

In het wetsvoorstel is certificering van de schuldhulpverlening niet verplicht gesteld. De Vereniging Nederlandse Gemeenten (VNG) adviseert gemeenten om dit wel te doen. Certificering heeft tot doel om de kwaliteit te verbeteren en malafide aanbieders zoveel mogelijk te weren. De Memorie van Toelichting geeft aan dat het niet gewenst is om certificering bij wet vast te stellen, omdat deze en de bijbehorende normen door de sector zelf zijn ontwikkeld. Een aantal normen staat nog ter discussie en wij stellen voor om op dit moment geen besluit te nemen over het al dan niet certificeren van de K5-schuldhulpverlening.

Het voordeel van aansluiting bij de NVVK is het verkrijgen van een keurmerk en een keurmerk overtuigt vaak schuldeisers. Gezien echter de hoge kosten (circa € 9.000 per jaar) en de tijdsinvestering die een aansluiting vergt, wordt geadviseerd op dit moment geen aansluiting na te streven, maar vast te houden aan een beleid waarbij schuldregelingen zoveel mogelijk worden ingekocht bij instanties die aangesloten zijn bij de NVVK. Door de keuze voor een regierol, is het niet noodzakelijk om zelf aangesloten te zijn. Wel werkt de K5-schuldhulpverlening zelf al volgens de gedragscode van de NVVK.

10. Formatie

In 2006 waren er twee klantmanagers aangesteld om schuldhulp te verlenen aan cliënten van drie gemeenten: Nederlek, Bergambacht en Ouderkerk. Een schuldhulpverlener van Plangroep (0,8 fte) bediende de 24 cliënten van Schoonhoven en Vlist had de schuldhulpverlening bij Kwadraad ondergebracht. Er was op die manier sprake van bijna 4 fte voor de vijf gemeenten.

Sinds augustus 2008 bestaat de formatie schuldhulpverlening voor de hele K5 gemeenten uit 1,5 fte terwijl sinds die tijd het aantal aanvragen aanzienlijk is gegroeid. Op dit moment zijn er circa 150 cliënten uit de vijf gemeenten. Er is een achterstand ontstaan en het is niet mogelijk aan de eisen van archivering te voldoen. De verwachting is dat het aantal klanten de komende drie jaar zal stijgen met 20% per jaar, dus naar 260 cliënten aan het einde van 2013. De conclusie moet zijn dat ook zonder de nieuwe wetgeving de formatie aan revisie toe is of om te besluiten om meer werk uit te besteden aan andere instanties.

Er wordt niet voorgesteld om de huidige formatie van 1,5 fte uit te breiden en de hele dienstverlening in eigen beheer uit te voeren. Hoewel er heel positieve ervaringen zijn opgedaan met het werk in eigen beheer, is het belangrijkste argument voor uitbesteding van een deel van het werk het feit dat uitbesteden goedkoper is. Uitgaande van de NVVK-normen betreffende de caseload van consultants zou het zelf uitvoeren van de hele schuldhulpverlening een uitbreiding met maar liefst 3 fte in 2011 en 3,5 fte in 2012 vergen. De kosten daarvan zouden € 186.058 en € 217.552 bedragen. De keuze voor uitbesteden houdt rekening met de mogelijkheid dat er over enkele jaren sprake zal zijn een afnemende vraag.

Als gekozen wordt om zelf de regie te doen en delen van de uitvoering uit te besteden aan derden, wordt de bestaande formatie geacht voldoende te zijn. Het bestand van vóór de invoering van de wet wordt volgens dit plan van aanpak nog behandeld door de huidige formatie, aangevuld met tijdelijke krachten. Aanvragen die na de invoering worden ingediend zullen na de intake door de schuldhulpverleners worden overgedragen aan contractpartners.

De reden om niet de hele caseload in één keer over te dragen aan derden is te vinden in de negatieve invloed die een wisseling kan hebben op het proces. Ten eerste gaat de vertrouwensband met de schuldenaar verloren en dat kan de motivatie om door te zetten beïnvloeden. Op de tweede plaats zou de schuldenaar aan allerlei instanties moeten doorgeven dat de betalingen voortaan via een ander bureau lopen. Dat kan tot vertraging in betalingen leiden en zelfs tot meer schuldproblemen. Uitgaande van een doorlooptijd van ten hoogste drie jaar, is er in die periode sprake van een geleidelijk afnemende eigen caseload en een toenemend aantal door derden begeleide cliënten. Vermoedelijk zal de werkelijke periode korter zijn dan genoemde 36 maanden. Gedurende de

overgangperiode periode is er sprake van frictiekosten. De financiële gevolgen daarvan vindt u terug in de begroting.

11. Administratieve gevolgen

Niet alleen de inhoudelijke aspecten van het plan van aanpak zijn van belang, ook de procesmatige aspecten dienen goed te zijn geregeld. De werkprocessen moeten worden aangepast en enkele nieuwe processen ontworpen. De boekhouding moet worden gewijzigd en nieuwe beschikkingen en controlelijsten ontwikkeld. Ook moet de software geschikt gemaakt worden voor de uitvoering van de nieuwe taak. Dit is nodig omdat de schuldhulpverlening momenteel van een ander systeem gebruikt maakt dan de administratie en de interne controle. De kosten van deze aanpassing zijn nog niet bekend en worden daarom pro memorie opgevoerd.

12. Financiële gevolgen

12.1 Kosten huidige aanpak

Momenteel bestaat het basispakket schuldhulpverlening uit de hieronder aangegeven 11 diensten. Deze diensten zijn gericht op:

- a. Preventie: hiertoe rekenen we preventie, adviesgesprek en nazorg;
- b. Toeleiding en procesondersteuning: aanmeldgesprek, casemanagement, integrale intake en de Wet Schuldsanering Natuurlijk Personen (Wsnp);
- c. Curatie: budgetbeheer, budgetbegeleiding, schuldregeling en psychosociale hulpverlening.

De uitvoering van de dienstverlening gebeurt nog overwegend door de medewerkers schuldhulpverlening. De behandeling van de aanvragen en de verstrekking van saneringskredieten is in handen van de Gemeentelijke Kredietbank. De Stichting Humanitas wordt ingezet voor budgetbeheer. Als er sprake is van meervoudige problematiek en psychosociale hulpverlening wordt het Algemeen Maatschappelijk Werk ingeschakeld.

De kosten van de huidige aanpak exclusief de personele- en overheadkosten die in de K5- begroting zijn opgenomen, bedragen per jaar ruim € 50.000, bedrag dat wordt betaald uit de bijzondere bijstand.

12.2 Extra kosten nieuwe aanpak

Hieronder volgt een overzicht van de gevolgen van het plan van aanpak voor de begroting GR- K5 en voor de begroting schuldhulpverlening, per gemeente, per jaar.

Gemeente	periode	Extra kosten GR-K5 (pagina 12) (*)	Extra kosten prod. SHV (pagina 13)	Totale extra kosten
Bergambacht	2011	7.599	0	7.599
	2012	7.599	3.940	11.539
	2013	7.599	2.355	9.954
Nederlek	2011	19.929	0	19.929
	2012	19.929	12.214	32.143
	2013	19.929	7.301	27.230
Ouderkerk	2011	6.402	0	6.402
	2012	6.402	3.546	9.948
	2013	6.402	2.120	8.522
Schoonhoven	2011	24.724	0	24.724
	2012	24.724	14.578	39.302
	2013	24.724	8.714	33.438
Vlist	2011	9.454	0	9.454
	2012	9.454	5.122	14.576
	2013	9.454	3.062	12.516

(*) Exclusief indexering

12.3 Gevolgen voor de K5 begroting

Invoering van de wet heeft gevolgen voor zowel de K5- begroting als voor de begroting schuldhulpverlening (12.2). Door de nieuwe wettelijke taak en de onderbrenging in de SISA, komt er extra druk op andere delen van de organisatie, zoals de administratie en bezwaar en beroep. Ook de afdelingen archief, automatisering, interne controle en postkamer krijgen meer werk. Deze uitbreiding van taken kunnen niet worden opgevangen binnen de huidige bezetting. Voor het archief is uitbreiding nodig met 0,6 fte. Op de overige afdelingen kunnen de nieuwe taken worden uitgevoerd door uitbreiding van het aantal uren met in totaal 0,7 fte. Vooruitlopend op de omzetting van toetsing naar kwaliteitsbeheer is er ervan afgezien om extra uren voor toetsing op te nemen in deze begroting.

Hieronder ziet u aangegeven de gevolgen voor de K5- begroting. In dit schema zijn niet opgenomen de al bestaande kosten van salaris en overhead. Het betreft alleen de extra financiering die nodig is om de nieuwe wet te kunnen uitvoeren.

Rubriek	Fte	Incidenteel €	Structureel €
Archief	0,6	p.m.	25.800
Afdeling administratie	0,2	-	8.810
Automatisering	0,1	p.m.	6.040
Uitbreiding SZW-net			3.300 *
Afdeling Interne controle	0,2	-	12.080
Afdeling Bezwaar	0,2	-	12.080
Totalen	1,3	p.m.	68.110

* uitgaande van uitbreiding SZW-net op basis van € 0,06 per inwoner per jaar.

De bedragen zijn inclusief werkgeverslasten. Voor de fte archief wordt uitgegaan van schaal 6, voor de administratie van schaal 7. Voor de overige plaatsen wordt uitgegaan van gemiddeld schaal 9.

In onderstaande tabel zijn de financiële gevolgen van bovenstaande kosten zichtbaar gemaakt per gemeente. De afwijking in het totaalbedrag is het gevolg van afrondingsverschillen. De verdeelsleutels zijn afgeleid uit de Programmabegroting 2010 GR K5 gemeenten.

Gemeente	Kostenverdeling o.b.v. gem. aantal cliënten (75%)	Kostenverdeling o.b.v. aantal inwoners (25%)	Totaal (100%)
Bergambacht	4.546	3.053	7.599
Nederlek	15.442	4.490	19.929
Ouderkerk	3.826	2.580	6.402
Schoonhoven	20.923	3.799	24.724
Vlist	6.350	3.104	9.454
	51.087	17.027	68.110

12.4 Gevolgen voor de begroting schuldhulpverlening

In onderstaande begroting komen de uitvoeringskosten van de schuldhulpverlening aan de orde.

Het kabinet heeft vanwege de economische crisis voor de jaren 2009, 2010 en 2011 middelen beschikbaar gesteld voor de opvang van de extra toeloop op schuldhulpverlening, voor verbreding van de toegankelijkheid en voor de beperking van de wacht- en doorlooptijden. In 2010 zijn met deze gelden derden ingehuurd om achterstanden weg te werken en de wachtlijsten te bekorten. Overigens is voor de besteding van deze middelen al verantwoording in de SISA nodig.

Voor de financiering van de schuldhulpverlening kunnen gemeenten gebruikmaken van het budget bijzondere bijstand. Ook kunnen gemeenten eigen middelen inzetten. Financiering uit het participatiebudget (WWB - werkdeel) is mogelijk voor zover schuldhulpverlening wordt ingezet als middel tot re-integratie. Het mag daarbij niet gaan om uitvoeringskosten. Budgetcursussen kunnen in alle gevallen als educatievoorziening worden bekostigd uit het participatiebudget.

Er is op dit moment geen uitzicht op extra middelen van het rijk als de incidentele middelen voor schuldhulpverlening in 2012 zullen zijn opgesoupeerd. Er wordt integendeel jaarlijks 20 miljoen op de schuldhulpverlening bezuinigd via een uitname uit het gemeentefonds (meicirculaire 2011, p. 18. Met ingang van 2012 zal de schuldhulpverlening volledig door de gemeenten worden betaald. In de begroting is dat zichtbaar doordat de aanvullende financiering van de gemeenten stijgt. Daardoor lijkt het dat er elk jaar meer geld wordt uitgegeven aan de schuldhulpverlening. In werkelijkheid verminderen de uitgaven vanaf 2012 en komen in 2013 zelfs onder het niveau van 2010. Bij het interpreteren van de begroting is het goed te beseffen dat het niet steeds gaat om extra kosten.

Daarom is de huidige financiering uit de bijzondere bijstand apart vermeld. Daaruit blijkt dat ook zonder de nieuwe wetgeving er jaarlijks een bedrag van ruim € 50.000 wordt uitgegeven. Voorgesteld wordt om een deel van de kosten uit het werkdeel WWB te financieren. Het gaat hierbij om re-integratieactiviteiten van 38 uitkeringsgerechtigden die een schuldhulptraject doorlopen. Hierbij is niet de verdeelsleutel afgeleid uit de Programmabegroting 2010 gehanteerd, maar een verdeling aan de hand van het aantal daadwerkelijke cliënten per gemeente.

Algemeen

Van bovengenoemde begroting wordt per gemeente een lokale kostenplaats ingericht i.o.m. de afdeling financiën. Ook wijzen wij op het feit dat aantallen en bedragen onder voorbehoud zijn opgenomen. Met eventuele toe- en afnames van aantallen cliënten is geen rekening gehouden.

Toelichting lasten

Bestaande cliënten moeten op basis van het bestaande beleid voor de inwerkingtreding van de wet worden afgehandeld/begeleid. Dit is feitelijk een "overgangsgroep" waarvan de duur in tijd beperkt is tot maximaal 3 jaar. In casu kan ook gesproken worden over frictiekosten.

De kosten Humanitas en Kredietbank zijn gebaseerd op het aantal zaken dat wordt uitbesteed en betreffen in casu structurele kosten.

De kosten voorlichting, adviezen derden en onkostenvergoeding inzet vrijwilligers sluiten aan bij het beleid in het Plan van Aanpak.

Toelichting baten

In het overzicht zijn opgenomen de budgetten per gemeente voor de jaren 2009 tot en met 2011 op basis van de landelijke toevoeging.

Met ingang van 2012 zal er geen sprake meer zijn van een landelijk budget. Dan ontstaat de situatie dat de uitvoering van de Wet gemeentelijke schuldhelpverlening volledig door de gemeente moet worden betaald, waarbij deels sprake is van een financiering uit het P-budget.

Het budget van 2009 en 2010 is reeds ontvangen en opgenomen op de balans (rijksbijdrage).

13. Voorstellen uitgangspunten op een rij

- a. De schuldhulpverlening richt zich niet op specifieke doelgroepen, maar op alle personen die financiële problemen hebben.
- b. Taak van de schuldhulpverlening is het bieden van integrale hulpverlening door een samenhangend hulpaanbod van preventie tot en met nazorg met als doel financiële problemen beheersbaar te maken en te houden.
- c. In plaats van "iedereen schuldenvrij", wordt de doelstelling "hanteerbare schulden voor iedereen".
- d. De klant blijft zelf verantwoordelijk voor de oplossing van zijn problemen. De schuldhulpverlener verschafft inzicht, stimuleert om de financiële situatie te verbeteren en motiveert om door te gaan.
- e. De regie wordt in eigen beheer gevoerd. Deze regie is vooral gericht op samenwerking met ketenpartners en preventie.
- f. De basis van de integrale aanpak is een uitgebreide intake waarbij de schuldhulpverlener een goed inzicht krijgt in de financiële situatie van de klant en de samenhang met andere problemen.
- g. De budgetbegeleiding, budgetbeheer, psychosociale hulpverlening en overige schuldregelingen worden na de intake en vaststelling van het traject uitbesteed aan gespecialiseerde hulpverleningsinstellingen.
- h. De maximale wettelijke wachttijden zijn van toepassing, maar er wordt alles op alles gezet om deze verder terug te brengen.
- i. Gezinnen met minderjarige kinderen en regelbare cliënten met regelbare schulden worden met voorrang behandeld.
- j. Bij de vaststelling van de afloscapaciteit worden de Recofanormen gehanteerd. Dat wil zeggen 5% bij een uitkering WWB of WIJ.
- k. Er wordt gestreefd naar een optimale bekendheid onder het publiek. Dat wil zeggen dat de schuldhulpverlening zich aanbiedt op alle plaatsen waar burgers met financiële problemen passeren.
- l. Op dit moment wordt geen certificering nagestreefd.
- m. Op dit moment wordt niet gestreefd naar het lidmaatschap van de NVVK, maar samengewerkt met gespecialiseerde bedrijven die lid zijn, of in elk geval werken volgens de richtlijnen van de NVVK.

14. Voorstellen actiepunten op een rij

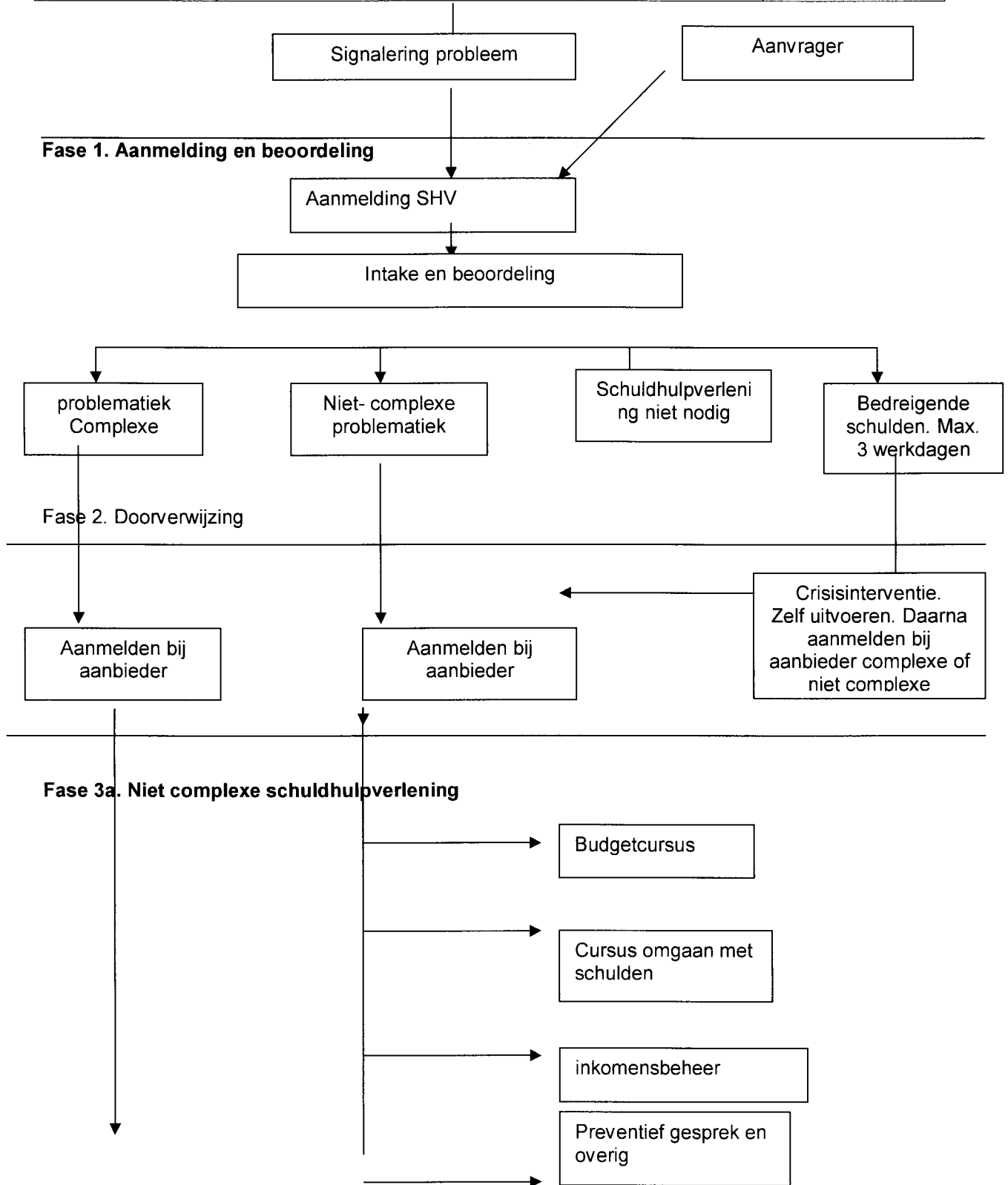
- a. Voor en met elke klant wordt een plan van aanpak geformuleerd.
- b. Er wordt samen met de deelnemende organisaties een systeem van vroegtijdige signalering ingesteld, rekening houdend met de privacy- wetgeving.
- c. Met meer lokale schuldeisers worden convenanten afgesloten om vroegsignalering te bereiken.
- d. Met het UWV - werkplein wordt geregeld dat aan elke nieuwe uitkeringsaanvrager WW een budgetgesprek wordt aangeboden.
- e. Door de klantmanagers wordt bij elke nieuwe aanvraag WWB of WIJ een budgetgesprek aangeboden.
- f. Er worden trainingen georganiseerd voor sleutelfiguren die direct contact hebben met de risicogroepen.
- g. Er wordt extra ingezet op budgetcursussen.
- h. Van alle regionale en lokale organisaties die zich met schuldhulp bezighouden wordt geïnventariseerd welke afspraken er zijn en deze worden op elkaar afgestemd.
- i. In samenwerking met andere organisaties wordt gestreefd naar de mogelijkheid van inloop gedurende meer dagen per week.
- j. Er wordt op internet een bereikbaarheid van de schuldhulpverlening gedurende 24 per dag gerealiseerd. De websites worden zo ingericht dat men zich meteen kan aanmelden, automatisch terechtkomt bij het contactadres van de schuldhulpverlening en bij belangrijke voorlichtingssites van andere instanties.
- k. De nazorg begint een half jaar vóór de vermoedelijke einddatum van een schuldhulptraject.
- l. Preventie en nazorg worden ook gericht op afgebroken trajecten, dus op de uitvallers.

- m. Om uitval te voorkomen wordt een actief verzuimbeleid ontwikkeld, waarbij cliënten worden nagebeld als zij niet komen opdagen.
- n. Er worden folders neergelegd op alle vindplaatsen waar mensen met financiële problemen langskomen.
- o. Er worden voorstellen uitgewerkt voor positieve prikkels om de schuldenaren gemotiveerd te houden. Daarbij worden minimabeleid en andere voorzieningen ondersteunend ingezet.
- p. Er worden voorstellen uitgewerkt over de gronden voor uitsluiting.
- q. De werkprocessen worden nagekeken op mogelijke verkortingen en intensivering.
- r. In de voorlichting en de preventie vindt samenwerking plaats met andere gemeenten in de regio.
- s. Ook op andere terreinen wordt onderzocht op welke wijze met gemeenten uit de regio tot samenwerking kan worden gekomen op het terrein van gezamenlijke inkoop, uitval personeel, voorlichting, meldpunt, noodfonds, e.a.

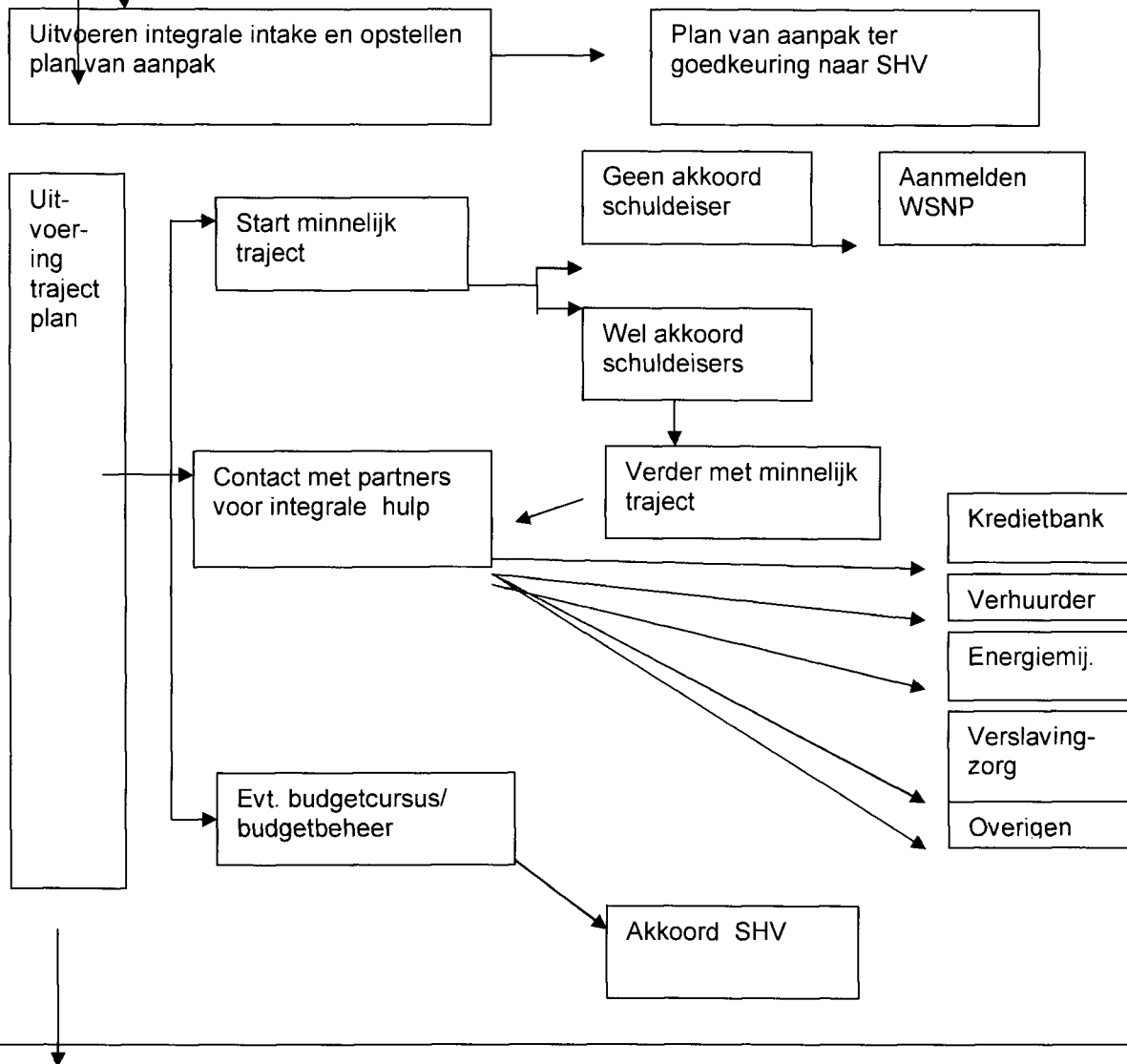

Bijlage 01 Schematisch overzicht uitvoering schuldhulpverlening K5

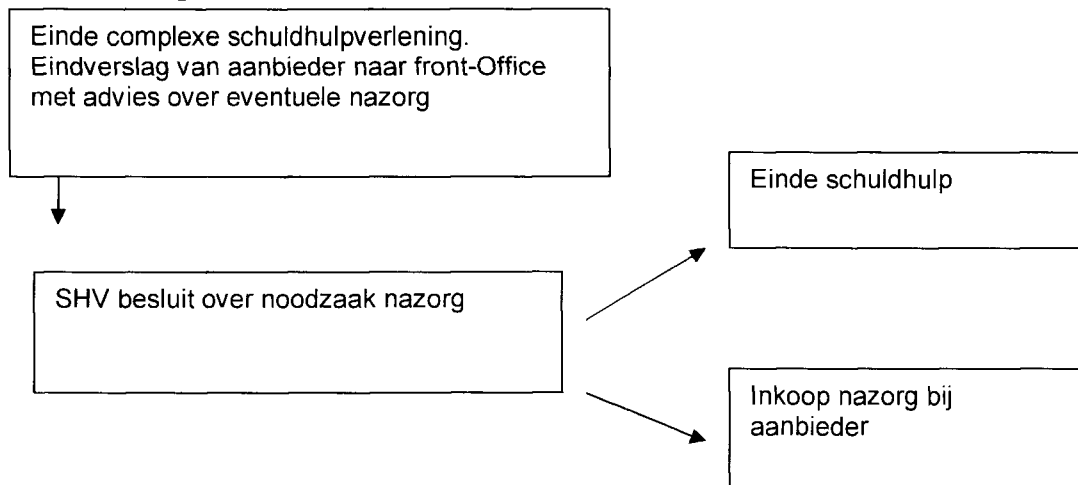
Soza/Wmo-zorgloket	Verslavingszorg	Energiebedrijven	Woningcorporatie	GGZ
UWV	Maatschappelijk Werk	CIZ	Straathoekwerk	Overigen

Fase 3b. Complexe schuldhulpverlening

Fase 4 Nazorg

Bijlage 02 Definities en afkortingen

- **Aanpassingsschulden:** schulden ontstaan door een terugval in inkomen.
- **Awb:** Algemene wet bestuursrecht
- **Bedreigende situatie:** situatie waarin sprake is van gedwongen woningontruiming, beëindiging van de levering van gas, elektra of water of opzegging dan wel ontbinding van de zorgverzekering.
- **Budgetbegeleiding:** het initiëren, stimuleren, motiveren en ondersteunen van een leerproces van één of meer (samenlevende) personen in het verkrijgen van inzicht in de inkomsten en uitgaven, het voeren van een overzichtelijke administratie en het afstemmen van de uitgaven op het beschikbare budget, zodanig dat de schulden kunnen worden afgelost, de inkomsten en uitgaven met elkaar in overeenstemming worden gebracht en in de toekomst geen nieuwe schulden ontstaan.
- **Budgetbeheer:** het beheren van het inkomen van de klant door het openen van een rekening bij een andere instantie waarop de inkomsten worden gestort en waarvan uitgaven worden gedaan volgens het vastgesteld budgetplan
- **Budgetplan:** op de persoonlijke situatie van de klant toegesneden plan voor het betalen van zijn verplichtingen binnen de ruimte van het inkomen.
- **Caseload:** aantal cliënten dat aan een hulpverlener, bijvoorbeeld casemanager, zorgcoördinator, maatschappelijk werker is toevertrouwd
- **Doorlooptijd:** de periode die verstrijkt tussen het gesprek waarin de hulpvraag wordt vastgesteld en het moment dat het resultaat is bereikt, bijvoorbeeld het opstarten van een schuld- of betalingsregeling, herfinanciering, weigering van crediteuren, uitval van de schuldenaar of een adviesgesprek waardoor de schuldenaar de situatie zelf kan oplossen.
- **Dwangakkoord:** middel om individuele schuldeisers te dwingen akkoord te gaan met een voorstel.
- **Fte:** staat voor fulltime-equivalent. Het is een rekeneenheid waarmee de omvang van een dienstverband of de personeelssterkte kan worden uitgedrukt. Een fte is een volledige werkweek. Een functie van 0,6 fte bijvoorbeeld is, uitgaande van een werkweek van 36 uur, een functie van $0,6 \times 36 = 21,6$ uur.
- **Herfinanciering:** het aflossen van de totale schuldenlast door middel van het oversluiten van een kredietovereenkomst.
- **Integrale schuldhulpverlening:** samenhangend hulpaanbod van preventie tot en met nazorg, gericht op zowel de financiële- als psychosociale en andere oorzaken van schulden. Het kan daarbij bijvoorbeeld gaan om relatieproblemen, woonsituatie, gezondheid en verslaving. Een integrale aanpak wil niet zeggen dat de gemeente zelf alle aspecten van de dienstverlening uitvoert.
- **Minnelijke schuldhulpverlening:** het bieden van diensten en voorzieningen op vrijwillige basis met als doel schuldsituaties op te lossen.
- **Moratorium:** periode waarin crediteuren tijdelijk hun feitelijke invorderingsmaatregelen staken om zo de noodzakelijke rust te creëren om tot een schuldregeling te komen.
- **NEN:** Nederlandse Eenheidsnorm.
- **NVVK:** Vereniging voor schuldhulpverlening en sociaal bankieren.
- **Plan:** een beslissing die een samenhangend geheel van op elkaar afgestemde keuzes bevat omtrent door het gemeentebestuur te nemen besluiten of te verrichten andere handelingen, ten einde een of meer doelstellingen te bereiken (art. 11 lid 1 Gemeentewet).
- **Problematische schulden:** situatie waarin van een natuurlijk persoon redelijkerwijs te verwachten is dat hij niet zal kunnen voortgaan met het betalen van zijn schulden of waarin hij heeft opgehouden te betalen. Van een niet-problematische schuldsituatie is sprake als het schulden of betalingsachterstanden betreffen die binnen een korte termijn kunnen worden afgelost.
- **Psychosociale schuldhulpverlening:** aanpak van achterliggende psychosociale problematiek op diverse leefgebieden. Bestaat uit het bieden van procesmatige intensieve begeleiding om ervoor te zorgen dat cliënt aan zijn schuldsituatie kan werken. Biedt steun tijdens de aflossingsperiode.
- **Recofanormen:** de werkgroep Recofa (rechtshandhaving in faillissementen) hanteert een rekenmethode voor de berekening van het vrij te laten bedrag van het inkomen in de schuldsaneringsregeling. In de regel betreft het 95% van de van toepassing zijnde bijstandsnorm.
- **Schuldbemiddeling:** werkt volgens het zogenoemde minnelijk traject, d.w.z. als blijkt dat een redelijk percentage van de totale schuldenlast kan worden voldaan, wordt er een voorstel aan de schuldeisers gedaan om met dit percentage akkoord te gaan. Bij akkoordverklaring treedt het minnelijke traject in werking. Tijdens dit traject lost de cliënt zoveel mogelijk af. Een eventuele resterende schuld wordt kwijtgescholden. Schuldeisers moeten dus veelal accepteren dat zij niet het gehele bedrag terugkrijgen. Het inkomen dat de cliënt gedurende het traject zelf ontvangt wordt gesteld op 95% van de WWB - norm als hij een uitkering heeft en op 100% van de WWB - norm als hij werk heeft. Het restant wordt ingezet om de schulden te betalen, evenals eventuele extra's die het inkomen verhogen.
- **Schuldhulpverlening:** Het begrip schuldhulpverlening betekent het helpen van een cliënt bij het vinden van een oplossing voor zijn problematische schuldsituatie of van stabilisatie van die situatie, evenals het voorkomen van terugval. Te onderscheiden zijn twee typen schulden: problematische en niet-problematische schulden.
- **Schuldregeling:** Een schuldregeling volgens de gedragscode van de NVVK volgt een strakke procedure. Als de cliënt zich niet aan de afspraken houdt, wordt de regeling niet gecontinueerd. Het betreft een financieel-technische regeling die geen rekening houdt met achterliggende oorzaken van het schuldenprobleem. Bij

- een schuldregeling bemiddelt de schuldregelende instantie tussen de schuldenaar en de schuldeisers om een oplossing voor de totale schuldenlast te bereiken. De regeling kent twee mogelijkheden: schuldbemiddeling en schuldsanering.
- **Schuldsanering:** Bij schuldsanering wordt het volledige schuldenpakket in één keer afgekocht met de verstrekking van een krediet van de Kredietbank, dat de schuldenaar in drie jaar afbetaalt. In dat geval is er dus nog maar één schuldeiser.
  - **SISA:** Staat voor "single information, single audit". Systeem van verantwoording over de besteding van specifieke uitkeringen aan het Rijk.
  - **Sleuteltijd:** het feitelijk aantal arbeidsuren dat wordt besteed om het traject voor cliënt uit te voeren. Als er sprake is van een doorlooptijd van bijvoorbeeld 100 dagen terwijl de sleuteltijd 15 uur bedraagt, kan men vermoeden dat het werkproces beter georganiseerd kan worden, waardoor de doorlooptijd dichter bij de sleuteltijd komt te liggen.
  - **Stabilisatietraject:** het in evenwicht brengen van de financiële situatie van de klant, te weten de inkomsten en de uitgaven.
  - **Termijn van orde:** een termijn waarnaar gestreefd moet worden. Tegen een termijn is geen beroep mogelijk. Wel kan een klacht worden ingediend bij het niet behalen van deze termijn.
  - **VTLB:** vrij te laten bedrag dat de schuldenaar tijdens de regeling maandelijks krijgt om in het levensonderhoud te voorzien.
  - **VNG:** Vereniging Nederlandse Gemeenten
  - **Wachttijd:** periode tussen het moment van aanmelding en het eerste gesprek waarin de hulpvraag wordt vastgesteld. Meestal is dit het intakegesprek.
  - **Wettelijk breed moratorium:** Met een breed moratorium zouden incassomaatregelen tijdelijk kunnen worden opgeschort. Gemeenten krijgen dan even de tijd om een plan van aanpak op te stellen. De wetgever heeft nog niet voorzien in deze, ondanks druk van o.a. VNG.
  - **WSNP:** Wet Schuldsanering Natuurlijk Personen. Biedt aan natuurlijke personen die zich in een problematische schuldenpositie bevinden de mogelijkheid tot een schuldenvrije toekomst. De rechter beslist daarbij over het doorgaan van de sanering, de hoogte van het aflossingsbedrag en de duur van de sanering. Belangrijke voorwaarden voor toelating zijn dat de schulden te goeder trouw zijn ontstaan en dat een vrijwillig akkoord over afbetaling niet meer mogelijk is. Het wettelijk traject kan pas in werking worden gesteld nadat eerst getracht is in het minnelijke traject tot een oplossing te komen.
  - **Zelfredzaamheid:** Het lichamelijke, verstandelijke, geestelijke en financiële vermogen om zelf voorzieningen te treffen die deelname aan het normale maatschappelijke verkeer mogelijk maken.

Bijlage 03 Literatuurlijst

- Schulden? De gemeente helpt! Naar effectieve gemeentelijke schuldhulpverlening, *Hiemstra en de Vries, juli 2008;*
- Huishoudens in de rode cijfers, omvang en achtergronden van huishoudens met (een risico op) problematische schulden, *Panteia, juli 2009*
- Bijstand en Schulden. Verkennende studie, *Inspectie Werk en Inkomen (IWI), juli 2008*
- De Wet gemeentelijke schuldhulpverlening in aantocht! *Themadag 7 april 2010 Jaarbeurs, Utrecht.*

Gemeente Bergambacht

De griffier

UW BRIEF VAN:
UW KENMERK :

ONS KENMERK: *BEU/19390*
BIJLAGEN : 7

BEHANDELD DOOR : W. VAN VLIET
DOORKIESNR. : (0182) 35 65 43

12 OKT 2011

Bergambacht, 7 oktober 2011

Verzonden d.d.:

Onderwerp: Plan van aanpak schuldhulpverlening 2011-2013 K5-gemeenten.

Geachte Griffier,

Hierbij bied ik u het bovengenoemde stuk aan en stel u voor dit aan de orde te stellen in de Agendacommissie.

Ik adviseer u voorts dit stuk in de:

- Raad
- Informatieve Raadsbijeenkomst
- Integrale Raadscommissie

te doen behandelen als:

- ingekomen stuk
- v.k.a.
- in handen van B&W ter afdoening
- ter advisering B&W aan de raad
- agendapunt
- begrotingswijziging

De bijgaande stukken treft u geschoond en in chronologische volgorde aan.

- Voorstel GR K5;
- Raadsvoorstel;
- Plan van aanpak;
- Raadsbesluit.
- *concept begrotingswijziging*

Tevens is een raadsvoorstel en - besluit toegevoegd. Dit is per e-mail aan u toegezonden

Met vriendelijke groet,

De gemeentesecretaris,

MEMO

Bergambacht , 18 oktober 2011	COLLEGE	S	B	1eW	2eW
Paraaf afdelingshoofd: 	conform				
Afdeling: Samenleving	bespreken				
Van: Wim van Vliet	Aan: College van Burgemeester en Wethouders 25 OKT 2011				
BETREFT: Plan van aanpak schuldhulpverlening 2011-2013 k5 gemeenten					

Bijgaande stukken ter info.

Wim van liet

